

Weichinger Károly (1893–1982) építész

Emlékkiállítás a FUGA Budapesti Építészeti Központban

■ A múlt év végén úgy tűnt, lezárult egy korszak, bezárt egy nagyszerű galéria, mely fennállásának 11 éve alatt, 110 kiállításával kiemelt szerepet töltött be a hazai építész-társadalom szakmai életében. Bár a HAP Galériának Budán, a Margit körúton található, egyedi atmoszférájú helyiségeit, belső udvarát – mely annyiszor adott otthont nagyszerű megnyitóknak, előadásoknak és koncerteknek – valóban elvesztettük, legfőbb célkitűzését, az építészet iránti feltétlen elkötelezettségét azonban korántsem. Winkler Barnabás galériája ugyanis – beágyazódva a FUGA Budapesti Építészeti Központba – tovább működik. Tudatos döntésről, fontos erőegyesítésről szólt a galéria megszüntetése, hiszen az immár Winkler Barnabás és Nagy Bálint által közösen vezetett FUGA valódi

összművészeti központtá, fontos találkozóponná nőtte ki magát az elmúlt években, annak ellenére, hogy folyamatos és súlyos finanszírozási problémái miatt a fennmaradásáért küzd.¹ A tét pedig nem kevés, a Magyar Építészeti Múzeum ideiglenes, majd remélhetőleg méltó állandó székhelyének létrejöttéig a FUGA az építészet és kultúra kettősének jelenleg az egyik legfontosabb fóruma, kiállítási helye és információs pontja.

A FUGA-beli HAP-tárlatok sorát a januári Károlyi Antal-kiállítás nyitotta meg, áprilisban pedig Weichinger Károly (1893–1982) építész életművéből válogatott tervanyagot mutattak be. A HAP „fizikai jelenlétét”, a folytatás tárgyi valóságát a Margit körútról ismerős, onnan átszállított két tárló is hangsúlyozta.

**Weichinger Károly
(1893–1982) építész
emlékkiállítása
(részlet) / Memorial
exhibition of architect
Károly Weichinger
(1893–1982).
Exhibition view**

*FUGA Budapesti
Építészeti Központ,
Budapest, 2015 /
FUGA Budapest
Center of
Architecture,
Budapest, 2015*

Fotó: Úry Júlia

**Weichinger Károly –
Kertész K. Róbert:
A budapesti Központi
Városháza látványterve
(Új Városháza-terv-
pályázat, I. díj) /
Károly Weichinger –
K. Róbert Kertész:
Visional design for the
Central Town Hall of
Budapest (1st Prize of
the New Town Hall
Design Competition)**

[1940]

*Magyar Építészeti
Múzeum, Budapest /
Hungarian Museum
of Architecture,
Budapest*

Fotó: Baranya Szabolcs

A kiállított anyag nagy része a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből származott. A tárlaton a néhány személyes tárgy mellett főként az építész megvalósult épületeihez, azok változataihoz tartozó tervrajzokat, sokszor díjnyertes, mégis tervasztalon maradt pályaműveit, illetve másik szenvedélyére utalásképp: tájképeit, festményeit láthatta a közönség.

Weichinger Károly 1893. október 12-én született Győrben. A műemléki belváros, az azt körbeölelő és átszelő folyók látványa, általában véve az épített környezet és a természet kapcsolatának egysége egész

alkotói gondolkodásmódjának meghatározó vezérfonalává vált. A középiskolai évek alatt gyűjtötte és rajzolta a népi építészeti elemeket, különösen a hazai, provinciális reneszánsz forma- és díszítővilága keltette fel érdeklődését, annak hatása időről időre folyamatosan visszaköszön későbbi tervrajzain. Építész oklevelét a budapesti Királyi József Műegyetemen szerezte meg 1921-ben. 1922-ben helyettes építész-tanárnak hívták az Országos Iparművészeti Iskolába, ettől kezdve az oktatás élete végéig munkásságának egyik leghangsúlyosabb elemévé vált. 1945-től okta-

tott a Budapesti Műszaki Egyetemen, ahol először a Városépítési Tanszék vezetői posztjával bízták meg, 1946-tól 1950-ig pedig a III. számú Épülettervezési Tanszék, majd 1969-ben történt nyugdíjazásáig a Középülettervezési Tanszék vezetője. Tanári hiva-

tása mellett jelentős tudományos tevékenységet is folytatott, szerkesztője volt az 1935-től megjelenő *Perspektíva* című építészeti folyóiratnak, vezetőségi, elnökségi tagja volt a Magyar Építészek Szövetségének, és tagja az Építészeti Tanácsnak. Szakértői te-

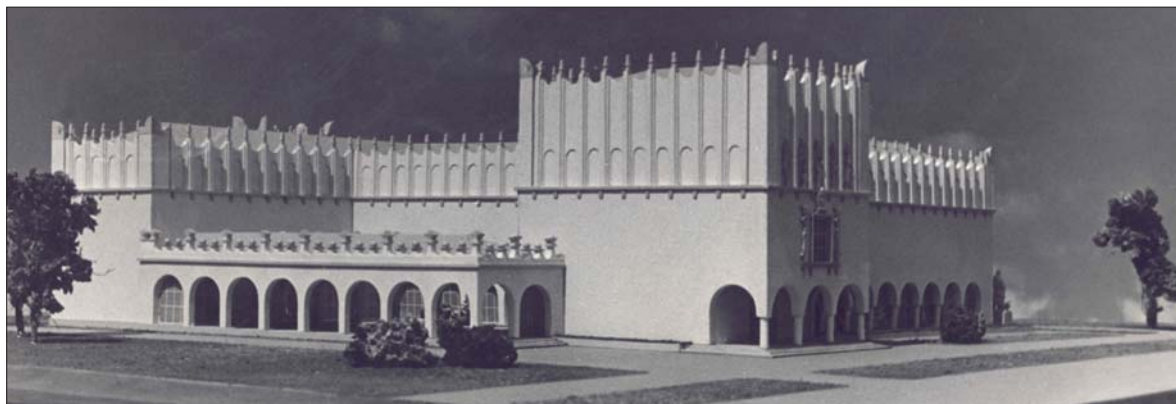

Fotó: Baranya Szabolcs

Weichinger Károly:
**A moszkvai mező-
gazdasági kiállítás
magyar pavilonja
(makett) /**

Károly Weichinger:
**The Hungarian Pavilion
of the Moscow
Agricultural Exhibition
(mock up)**

[1951] *archív fotó*
(Magyar Építészeti
Múzeum, Budapest) /
archive photo
(Hungarian Museum
of Architecture,
Budapest)

vékenysége nemzetközi szinten is jelentősnek tekinthető, előadásokat tartott a lipcei, weimari, nyugatberlini és kairói egyetemeken, egy svéd és egy német kollégájával együtt zsűrizte az ankarai városrendezési elképzeléseket.² Az urbanisztikai problémák és kérdések különösen foglalkoztatták. 1928-ban Dörre Endrével és Kőszeghy Gyulával a Pécs város szabályozására kiírt pályázatot, egy évvel később Győr városrendezési feladatait nyerte el (ismét Dörre Endrével), tervei szinte teljes egészben meg is valósultak. Legnagyobb ilyen irányú vállalkozása azonban sosem készülhetett el. Az 1930-as évek nagy fővárosi fejlesztési programjainak egyik közismerten központi eleme volt a „Budapest Fórum” „Városcopyont” létrehozásának kérdése, ez a Kálvin tértől a Szent István-bazilikáig terjedő szakaszt, a belső körút vonalát kívánta rendezni. A teljes hazai építészársadalmat megmozgató fejlesztési pályázatok és ankétok sorában – a területre vonatkozóan – Weichinger Kertész K. Róberttel 1935-ben készítette el összefoglaló tanulmánytervét *Budapest Központja* címmel. A teljes Fórum-pályázat bár következmények nélkül maradt, mégis ennek alapján írták ki 1939–1940-ben az Új Városháza-tervpályázatot, melyen a Weichinger–Kertész tervezőpáros az első díjat nyerte el.³ A jelen tárlaton is kiállított nagyméretű látványterv, a pályázathoz készült makettek fotói az épületegyüttes szép arányairól, higgadt tradíciókövetésről árulkodnak, ennek kapcsán lehetetlen nem gondolnunk Ragnar Östberg stockholmi városházájára. A weichingeri életműben kifejezetten

hangsúlyos volt a modern látásmód és a történeti stílusok finom líraisággal ötvözése. Ez egyfajta romantikus modernizmusnak is nevezhető, mely különösen középületeit és szakrális építészetét jellemezte. Ebben az ízlésben valósult meg 1932–1934-ben a pécsi temetőkápolna (Nendtvich Andorral), 1934-ben a budai Gellért-hegy oldalában a pálos kolostor, vagy a pécsi Mecsekaljára 1937-ben tervezett szintén pálos templom, de a kiállított rajzok tanúsága szerint számos, meg nem épült templomterve (csornai római katolikus templom, 1936; losonci Szent László-empléktemplom, 1938; zentai Szent István-templom, 1943; szentkúti búcsújáró templom, 1948) is ezt képviselte. Feltűnően kötődött a felvidéki reneszánsz pártázatos építészetéhez. Maga a pártázat több épülettervén is hangsúlyosan visszaköszön, még az 1951-ben, a moszkvai mezőgazdasági kiállítás magyar pavilonjához készült tervein is, vagy a Hübner Tiborral 1935-ben közösen tervezett budapesti Szilágyi Erzsébet-leánygimnázium tervvariációin is, az utóbbi végül nyers-tégla homlokzattal, modernista stílusban valósult meg, s a korszak egyik legmodernebb és legkorszerűbb iskolaépületeként vált ismertté. Pavilonépítésze szintén jelentős, közreműködött az 1933-as Milánói Triennálén, Olgyay Aladárral együtt tervezték az 1939-es New York-i világgkiállítás magyar pavilonját.

Weichinger több családi házat is tervezett modern stílusban, részt vett a fővárosi Napraforgó utcai kislakásos mintatelep építkezésein. A Fejér és Dános cég vállalkozásaként 1931-ben megépült – hazánkban

←

Weichinger Károly:
**A losonci Szent László-
empléktemplom
látványterve /**
Károly Weichinger:
**Visional design
for the Saint Ladislav
Memorial Church of
Losonc (now Lučenec,
Slovakia)**

[1938] *Magyar
Építészeti Múzeum,
Budapest /*
*Hungarian Museum
of Architecture,
Budapest*

kal inkább a megrendelő, az első tulajdonos politikai meggyőződését. A tetőtől a falakig vörös színű apró – a telep házai között az egyetlen nyeregtetős – ház tulajdonosai: Grosz (Orosz) Dezső és felesége, Vignyázó Pirooska, a Ságvári Endre baráti köréhez tartozó illegális kommunista mozgalom tagjai voltak.

A Napraforgó utca házai jelenleg műemléki védettség alatt állnak. Ahogy arra Dévényi Tamás felhívta a figyelmet, a védettség elvesztését elkerülendő, annak fokozatát ez év végén kell átminősíteni. Nem lehet elégszer hangsúlyozni a telep értékét és fontosságát, melyre a hasonló jellegű séták, épületbejárások is felhívják a figyelmet. Bízunk benne, hogy – kiemelve a telep eredeti kiállítási rendeltetését – egyre több hasonló eseményre kerülhet sor a jövőben.

REICHART DÓRA
művészettörténész

(Weichinger Károly (1893–1982) építész emlékkiállítás. FUGA Budapesti Építészeti Központ [a HAP Galéria szervezésében], Budapest, 2015. április 14–május 4.)

Jegyzetek

1. A FUGA nem zárhat be – tényfeltárás Bálint Imrével, Nagy Bálinttal és Winkler Barnabással. *epiteszforum.hu*. <http://epiteszforum.hu/a-fuga-nem-zarhat-be-tenyfeltar-as-balint-imrevel-nagy-balinttal-es-winkler-barnabással>
2. Weichinger Károly: Egy építész számvetése. *Budapest*, XVI. évf. 9. sz. 1978. 8–11.
3. Ferkai András: *Pest építészete a két világháború között*. Budapest, 2001. 29–31.

Weichinger Károly – Hübner Tibor:
A budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnázium egykori épülete / Károly Weichinger – Tibor Hübner: One-time building of the Szilágyi Erzsébet Secondary Grammar School, Budapest
terv: 1935,
reprodukció (forrás: *Tér és Forma*, 1937. 2–3. sz.) / design: 1935, reproduction (source: *Tér és Forma*, 1937. 2–3)

egyedülálló – kísérleti telep a korszerű, mégis olcsó, kis telken, szabadon álló családi házak egységesítését, így terv szerinti felépítésének szándékát tűzte ki elsődleges célul. A korszerű háztípusok tervezésében a harmincas években tevékeny építészgeneráció legtöbb tagja részt vett, így végül a 16 családi és 3 ikerház (összesen 22 lakás) egységesítése elmaradt, változatos képét nyújtva a korszak modern irányzatainak. Bár a Weichinger Károly tervezte 18. számú ház a telep egyik legkisebb, és az életmű egyik kevésbé jelentős darabja, sokakat hozott lázba a ritka alkalom, hogy a kiállítás kísérő eseményeként a tulajdonosok lehetővé tették a bejárást. A ház felújítás előtt áll. A felmérésért, rekonstrukcióért felelős építész, Dévényi Tamás és az épület tudományos dokumentációját elkészítő Fehérvári Zoltán művészettörténész által vezetett épületséta során olyan, általuk feltárt új információival is szembesülhettünk, mely a ház eredeti vörös színezésére vonatkozik. A színválasztás azonban a modern építészet 1920-as évekre jellemző színességével, a Bauhaus hatásával, Molnár Farkas közismert „vörös kockaházával” ellentétben kevésbé esztétikai vagy tudományos megfontolást tükrözött, sok-

Weichinger Károly:
A budapesti Napraforgó utcai mintatelep lakóháza / Károly Weichinger: Dwelling house at the prototypical housing estate at Napraforgó Street, Budapest
[1931] reprodukció (forrás: *Tér és Forma*, 1931. 10. sz.) / reproduction (source: *Tér és Forma*, 1931. 10)

